

Forord

I dette nummer af Sprogforum introducerer vi et tema som endnu er forholdsvis nyt i dansk og nordisk sammenhæng: *Subjektivitet og flersprogethed*. Inspireret af Claire Kramschs bog *The Multilingual Subject* (2009) bringer vi en række artikler der formidler ny forskning og forsøg med undervisning der gør deltageres subjektive erfaringer med sprog og læring til drivkraft i klasserummet.

Som den første artikel i dette temanummer bringer vi et interview med Claire Kramsch hvor hun på en meget konkret måde fortæller om hvad det vil sige at sætte fokus på de subjektive aspekter af sprog og sproglæring. For Claire Kramsch er sprogelever individer med krop, følelser, historier og håb til fremtiden. Sprog er mere end leksikon og strukturer, sprog har æstetiske kvaliteter som lyd, rytme, poesi. At lære et sprog og at lære et sprog godt er afhængigt af hvilke følelser – positive eller negative – de lærende forbinder med sproget, og hvordan det lyder i deres ører. Gennem sproget formes vores sociale identitet; vi tilpasser os – af lyst eller nød – til det samfund vi vil eller skal blive en del af. Men det sociale er ikke det hele. Gennem sprog danner vi vores subjektivitet, ikke kun gennem førstesproget, også gennem andetsproget og de fremmedsprog vi lærer senere i livet. At lære et nyt sprog er en ny chance for subjektiv forandring, for at tænke, føle og handle på nye måder og for at blive den vi gerne vil være.

Undervisere i et andetsprog oplever denne sammenhæng mellem sprog og identitet dagligt i klassen. Som Kirsten Kolstrup gør rede for i sin artikel, har kursisternes deltagelse i klassen, deres måder at forholde sig til undervisning på og deres større eller mindre grad af succes lange rødder tilbage i deres personlige migrationshistorier og ud i deres sociale liv på arbejdsmarkedet og i familien; ofte en paradoks social virkelighed hvor tilegnelse af dansk er defineret som et ultimativt krav og tegn på vilje til integration, samtidig med at hverdagen byder på få chancer for at interagere på andetsproget. For undervisere er det vigtigt at se at elevernes succes med sprogtilegnelsen kun til dels er afhængig af det der foregår inden for klassens fire vægge. Samtidig er det nødvendigt at forsøge at tilrettelægge en undervisning hvor deltagerne kan bringe deres

historier ind som en ressource for deres læring. Det er der eksempler på i dette nummer, f. eks. »Kunsten at lære sprog« der fortæller om et forsøg på at bruge kunst som medium for sproglæring ved at udnytte billedkunstens potentiale til at fremkalde erindringer og fortolkninger hos de lærende.

Flersprogethed er det andet nøglebegreb i dette nummers tema. Hermed flyttes opmærksomheden fra udelukkende at rette sig mod målsproget som der undervises i i klassen, hvad enten det er et andetsprog eller et fremmedsprog, til at omfatte hele den sproglige bagage deltagerne bringer med sig. Fra at være positioneret som ikke-kompetente talere af målsproget kan deltagere positionere sig som kompetente talere af flere sprog som de har tilegnet sig tidligt eller senere i deres liv. Pædagogisk åbner det nye muligheder for at inddrage tidligere lærte sprog som en ressource for læringen af nye sprog; muligheder som de lærende udnytter på egen hånd – det viser Elina Maslo i sin artikel – men som også vil kunne bruges aktivt i undervisningen forudsat lærerne har den fornødne uddannelse. Anerkendelsen af deltagernes to- eller flersprogethed er et vigtigt skridt på vejen til en bedre undervisning; det er en anerkendelse som man fra dansk politisk hold har tøvet med at give med store omkostninger for de lærende til følge. Der er meget at indhente, men også mange drivende ildsjæle som kronikken i dette nummer vidner om.

Inspirationen til at se på sprog, læring og undervisning med nye øjne kommer mange steder fra. Det er ikke kun for voksne indvandrere at sprog og subjektivitet er et vigtigt tema, det gælder også for elever og studerende der lærer et fremmedsprog i klasserummet, og for de mange unge der bevæger sig mellem forskellige sprog og kulturer, de såkaldte »internationale« studerende. Unge studerendes sprogselvbioграфier, som Véronique Simon analyserer i sin artikel, viser i hvor høj grad de er bevidste om hvordan deres liv formes gennem de sprog de har lært og lærer, af dialekter, standardsprog, andetsprog og fremmedsprog. Sprog er for dem ikke kun en formel konstruktion, men en levet realitet; sprog er medium for de konflikter de oplever, for deres tab og for deres drømme om fremtiden. Sprogselvbioграфierne giver et blik for hvad der – med Claire Kramschs ord – foregår under »undervisningens radar«: Under eller ved siden af alle opgaverne og øvelserne opdager de lærende hvordan de gennem tilegnelse af et nyt sprog skaber deres subjektivitet på nye måder. Det er denne blinde vinkel som artiklerne om dette nummers tema på forskellige måder belyser, og som er en udfordring til den praktiske undervisning.

Sofie Paludan, uddannelsesleder ved Københavns Private Gymnasium, har skrevet kronikken *Målrettet sprogundervisning til flersprogede elever*. Københavns Private Gymnasium er et nyt gymnasium der er oprettet for at kunne give elever med minoritetsbaggrund, hovedparten tyrkisk og kurdisk, en undervisning der støtter deres sprogudvikling og styrker deres uddannelsesmuligheder. Kronikken beretter om den læreproces skolens sproglærergruppe er gået i gang med for at kunne løse opgaven, og om de konkrete metoder de indtil nu har taget i brug. Et stående ønske er at kunne tilbyde tosproget fagundervisning som kendes fra andre lande, men det har dansk lovgivning indtil nu ikke givet mulighed for.

Det flersprogede subjekt er et interview med *Claire Kramsch* som hun har givet til den amerikanske tysklærerforening AATG's tidsskrift. Hun fortæller her om sin bog, *The Multilingual Subject*, og hvad hun har villet med at skrive den. Hun forklarer hvordan hendes tilgang til det subjektive adskiller sig fra andres, blandt andet gennem den betydning hun tillægger sprogets æstetiske dimensioner. Hun understreger at hun ikke introducerer et nyt undervisningskoncept der kan omsættes i materialer og metoder, men en tilgang til undervisning der også involverer lærerens subjektivitet.

I *Læring, tab, drømme. Identitetsdannelse gennem sprogselvbiografier* præsenterer og analyserer *Véronique Simon* selvbiografier om sprog, skrevet af 17 udenlandske studerende på Uppsala Universitet. I analysen bliver der fokuseret på det indhold de studerende har skrevet, bl.a. deres oplevelser af sproglæring i uformelle og formelle sammenhænge, men også den narrative dimension, dvs. hvordan de studerende fortæller deres sprogselvbiografier og derigennem hvordan de konstruerer deres individuelle og sociale identitet.

At finde sin stemme på dansk af *Karen-Margrete Frederiksen* beretter om resultater af en sprogbehovsanalyse af udenlandske vidensarbejdere som er gennemført ved Center for internationalisering og parallelsproglighed (CIP). Fælles for stort set alle deltagere er at de har svært ved at få lov til at kommunikere på dansk uden for undervisningen, fordi danskere foretrækker at tale engelsk. Artiklen diskuterer forskellige tolkninger af denne adfærd, og hvad der kan gøres for at kompensere for den.

I *Subjektivitet i periferien* analyserer *Michael Svendsen Pedersen* en kommunikativ undervisningssituation ud fra to forskellige paradigmer, SLA (Second Language Acquisition)-paradigmet og et paradigme der betragter sprog som forhandling om identitet og om adgang til sociale fællesskaber. Hvor det første fokuserer på det

officielle læringsmål, kommunikativ pragmatisk kompetence, åbner det andet blikket for kursisternes hverdags erfaringer som brugere af et andetsprog i »udkanten« af den kommunikative lektion.

Kunsten at lære sprog af Jesse-Lee Costa Dollerup og Tanya Lindkvist handler om et samarbejdsprojekt mellem Slagelse Sprogcenter, Sorø Kunstmuseum og Museet for Samtidskunst i Roskilde. Projektets formål var at kvalificere og styrke undervisningen i dansk som andetsprog for voksne sprogkursister på de danske kunstmuseer. Ved at basere mødet med kunsten på sproglig udvikling, almene hverdagstematikker og en helhedsorienteret pædagogisk tilgang fungerede museernes rum som et bindeled mellem klasseværelset og verden udenfor.

I *Det ideelle selv og motivation i andetsproglæringen* præsenterer Kirsten L. Kolstrup resultater af sine undersøgelser af motivation for at lære dansk hos Mulenga, en kvindelig dansk gift indvandrer fra Zambia. Med baggrund i centrale begreber fra Dörneys motivations-teori viser forfatteren hvordan Mulengas motivation er påvirket af modsætningen mellem på den ene side hendes forventninger og på den anden side hendes konkrete erfaringer med livet som udlænding i Danmark.

Elina Maslos artikel *Flersprogede subjekter på Danskuddannelsen. En læringshistorie* handler om en ny gruppe learnere, vidensarbejdere, som både har en lang uddannelse med sig i bagagen og mange sprog som de behersker på forskellige niveauer og bruger i forskellige sammenhænge. Forfatteren argumenterer for at de nye learnere besidder nogle kompetencer som gør dem til bedre learnere og som hjælper dem med at håndtere fremtidens udfordringer.

Som Åbne Sider bringer vi i dette nummer to artikler. Den første, *En prøve med konsekvenser* af Christina Hellestøj, Hanna Niemann og Lisbeth Egerod, er en kritisk analyse af en prøve i dansk som andetsprog på Danskuddannelse 1 som viser at prøven ikke lever op til basale kvalitetskrav. En alvorlig kritik af en såkaldt højrisikoprøve der regulerer immigranternes adgang til sociale rettigheder som opholdstilladelse og statsborgerskab.

I den anden artikel, *Sproglæreren som kurator*, præsenterer Helle Lykke Nielsen sproglæreren i en ny rolle i IT-baseret undervisning. Som en kurator på et museum designer sproglæreren et lærings-scenarie ved at udvælge, kvalitetssikre og sammenstille materialer på nettet og derved skabe et læringsrum de sprogstuderende kan gå på opdagelse i på egen hånd.

Derudover indeholder dette nummer *Godt Nyt* med udvalgt ny litteratur fra AU Library, Campus Emdrup (Danmarks Pædagogiske

Bibliotek) om emnet *Subjektivitet og flersprogethed* samt *Andet Godt Nyt og Kalender*.

Endelig er der i dette nummer små vignetter med sprogstuderendes svar på en rundspørge: *Learning Danish is like ...* Rundspørgen er lavet af Karen-Margrete Frederiksen efter en idé af Claire Kramsch.

God læselyst!

Redaktionen

Litteratur

Kramsch, Cl. (2009). *The Multilingual Subject. What foreign language learners say about their experience and why it matters*. Oxford: Oxford University Press.